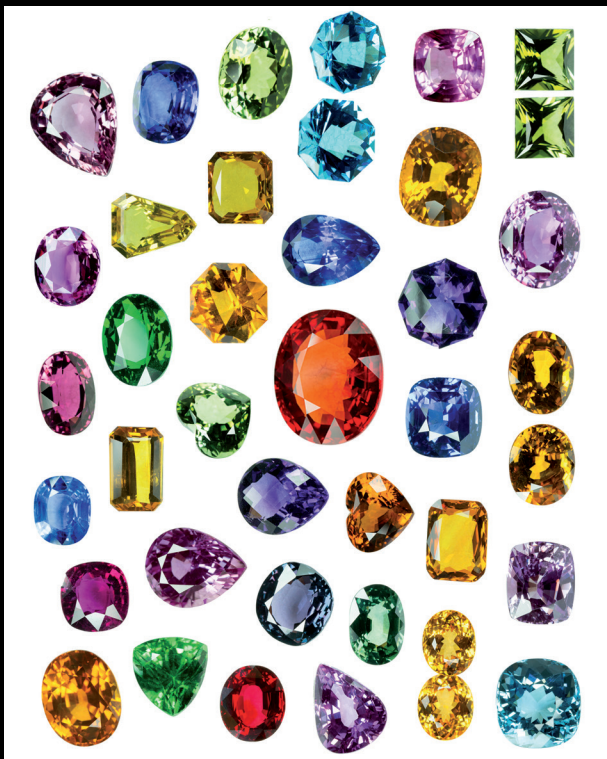

Ädelstenar

Ädelstenar har burits och smyckat människor i alla tider. Deras majestätiska mystiska och lyxiga uppenbarelser har alltid lockat oss.

De har genom sin skönhet, sällsynthet och hårdhet fått en särställning av jordens alla naturtillgångar.

Hårdhet är viktig för att ädelstenar ska kunna bevaras under lång tid. De mäts i Mohs hårdhetsskala från 1-10 där 1 är mjukast och 10 (diamant) är hårdast.

I Sverige använder vi oss av ett 50-tal olika ädelstenar.

Här följer några av de vanligaste.

Rubin

Rubin är en av de mest eftertraktade ädelstenarna på vår jord.

Med sin intensivt glödande röda färg fånglar den oss och manar till längtan. Den har förknippats med mod och kraft och är varje kungakronas måste.

Rubinen ingår tillsammans med safiren i korundgruppen, vilket betyder att de på alla sätt är lika. De har alla samma innehåll och egenskaper, endast färgen skiljer dem åt.

Färgen kan variera i olika röda toner och den mest värdefulla är den duvblodsroda. Färgen fås av ett mycket ovanligt ämne i jorden, nämligen krom. Därför är stora rubiner med kraftigt röd färg mycket sällsynta.

Eftersom rubinen är den näst hårdaste ädelstenen (9 av 10 på Mohs hårdhetsskala) är den optimal i smycken för både vardag och fest.

Safir

Blå, från mörkaste blå till sammetsblå eller till ljusaste blå och alla toner däremellan.

Safir är som en reflektion av himmel och hav och en av våra högst älskade och skattade ädelstenar.

Blåklintsblå är den mest eftertraktade safirfärgen. Om du frågar efter en safir, så är det underförstått att du menar den blå, men safiren kan ha många andra färger, t ex rosa, gul, orange, lila, grön och även färglös.

Sen urminnes tider har safiren varit mycket högt värderad. Man trodde tidigare att jorden vilade på en stor safir.

Safiren var en symbol för skönhet och rikedom. Men en perfekt safir är lika ovanlig som ett unikt konstverk. Därför har människan genom århundraden på olika sätt försökt förbättra kvaliteten på de mindre perfekta.

Behandling av rubiner och safirer

Efter att rubiner och safirer utvunnits ur jorden, upphettas de oftast för att deras färg ska framhävas. Denna förändring är permanent och stenen förblir lika hållbar som innan.

Det finns även andra sätt att förändra deras utseenden. Nya metoder utvecklas ständigt. Ett av de vanligaste sätten är att glasfylla stenarna. Detta för att uppnå bättre klarhet och färg. Resultatet blir sämre hållbarhet.

Om stenarna är glasfyllda ska säljaren upplysa om detta.

Skötsel av rubiner och safirer

Helt naturliga eller värmebehandlade stenar behöver ingen specialbehandling.

Glasfyllda safirer och rubiner är känsliga för ultraljud, värme samt även för hushållskemikalier.

Även ytbehandling förekommer också. Om en ytligt behandlad sten skadas kan den inte slipas om utan att färgen försvinner.

Det finns en rubin eller safir för varje plånbok, men prisskillnaden kan vara enorm. Var realistisk, du får oftast det du betalar för.

Smaragd

Smaragden, den grönaste av gröna. Den symboliserar odödlighet och hopp och är en av de viktigaste ädelstenarna.

Smaragder ingår i beryllgruppen. Den är sällan helt klar, utan har ofta inneslutningar. Det medförde att uttrycket smaragdens "jardin" myntades, vilket betyder trädgård: En trädgård av inneslutningar!

Trots att smaragden har en hårdhet runt $7\frac{3}{4}$ är den skör. Den bör därför infattas så att den sitter väl skyddad.

Smaragden har förbättrats sedan lång tid tillbaka för att se klarare ut. Sprickorna fylls med olja. Detta är en vedertagen behandling. Oljan kan vara färgad eller ofärgad och numera kan även hårdare användas. Om oljan är färgad och härdad kommer stenen få ett lägre värde. Säljaren ska upplysa om detta.

Skötsel

Smaragder är vackra, hårda och sköra, men med varsam behandling kan du ha dem hela livet.

De bör dock inte utsättas för ultraljudsbad och är känsliga för värme.

Fråga din juvelerare om råd.

Akvamarin

Akvamariner, färgade som jordens alla hav, från blågrön och ljusst blå till den mest eftertraktade djupare blå.

När den utvinns är tonen oftast grönbå, en färg som av vissa anses väldigt tilltalande.

Andra föredrar att den går mer åt blått. För att åstadkomma den färgen värmebehandlas akvamarinen ofta.

Kristallerna är ofta stora och klara och hårdheten ligger runt $7\frac{1}{2}$ -8.

Akvamarinen tillhör beryllgruppen precis som smaragden. Där ingår också flera andra färger bl a den ljusst rosa morganiten, en transparent sten som används i smycken alltmer.

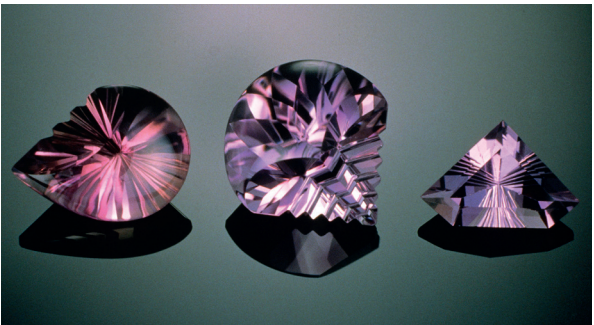
Kvarts

Kvarts är en stor familj där alla medlemmar består av samma ämnen, är lika tunga och har samma hårdhet, $6\frac{1}{2}$ -7. Det som skiljer dem åt är färgen och ibland strukturen.

Nedan följer de vanligaste kvartserna:

Bergkristall: Kristall kommer från grekiskan och betyder is. Detta är en färglös transparent kvarts.

Ametist: Lila transparent till transluscent (halvgenomskinlig). Lila har ansetts som en kunglig färg. Den har efterfrågats av många kungahus världen över och ansågs skydda mot berusning.

Citrin: Gul transparent till transluscent. Ibland förväxlas den med topas som generellt sett är en dyrare ädelsten. Naturliga citriner är sällsynta, men ametist kan på ett magiskt sätt bli gyllene gul när den värms upp och kallas därmed för citrin.

Rökkvarts: Rökaktigt brun, transparent. Namn från sin rökiga färg. Hittades tidigare i Cairngorm, Skottland.

Rosakvarts: Rosa färg, oftast transluscent.

Onyx: Svart opak (ogenomskinlig). Redan på romartiden färgades onyx in genom att lägga stenen i sockerlösning för att sedan fortsätta ner i ett syrabad.

Krysopras: Äppelgrön. Den mest värdefulla av de transluscenta kvartserna.

Agat: Olika färger i band. Transluscent till opak. När de förekommer i starka färger är de oftast infärgade.

En del kvartser är obehandlade, men vissa är behandlade för att få en bättre färg eller för att bli klarare. Stora transparenta helt rena kvartser tillverkas nuförtiden syntetiskt, i stora mängder!

Topas

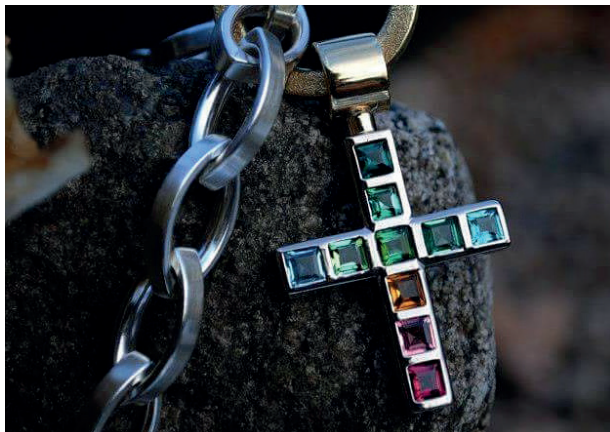
Gyllene, konjak eller sherry, många är beskrivningarna precis som nyanserna i denna guldtonade ädelsten.

Det här är en familj där du också, i sällsynta fall, kan hitta svagt rosa eller röda varianter. Dessa färger kan också fås genom försiktig uppvärmning.

Tidigare var det väldigt ovanligt med blå topaser. Naturen är sparsam med att producera dessa. Men människan har antagit utmaningen och till slut hittat

en metod att från färglösa och bruna topaser förändra färgen till blå.

Topasen är en hård ädelsten, hårdhet 8, men den har en egenhet, den delar sig vid slag i en bestämd riktning. Det kallas spaltning. Använd topasen varsamt, det förtjänar den. Undvik slag!

Turmalin

Med en oändlig mängd av variationer representeras turmalinen av alla spektrats färger, med härligt syrliga rabarbertoner.

Den finns i blått, blågrönt, grönt, gult, rosa, rött och svart. Ibland med flera färger i samma sten, andra gånger med ett lysande skarpt streck som i ett kattöga.

Turmalinen kan användas i exklusiva smycken tillsammans med diamanter, i enklare smycken eller som ett eget litet konstverk.

Den har hårdhet $7\frac{1}{4}$. Ibland värms och/eller bestrålas de blå, blågröna, gröna, rosa och röda varianterna för att förändra eller förbättra färgen.

Synteser och Imitationer

Människan har sedan slutet på 1800-talet kunnat producera syntetiska ädelstenar. För att kallas syntetiska ska de ha samma fysiska, kemikaliska och optiska egenskaper som dess naturliga motsvarighet. Dessa tillverkas i mängder, har mycket lägre värde och räknas inte som ädelstenar.

Smycken & Klockor

BRANSCHORGANISATION

Smycken och Klockor
Branschorganisation AB
www.smyckenochklockor.se

Organisationen består av Guld- och Urbutiker samt guld- och silversmeder.

Guldsmedsmästarnas Riksförbund
www.guldsmedsmastarna.se

GR är en ideell förening för guldsmeder, silversmeder, gravörer, steninfattare och stenslipare med gedigen utbildning och kunskap om smycketillverkning, corpusarbeten, ädla metaller och ädelstenar.

Sveriges Gemmologiska Riksförening
www.gemmologiska.se

SGRF är en ideell bransch- och intresseförening som vill främja kunskapen om ädelstenar och pärlor.